

Charakterystyka walorów przyrodniczych Parku Fazaniec

Park Fazaniec razem z innymi parkami oraz terenami zielonymi tworzy swego rodzaju korytarz ekologiczny miasta Bytomia i jest największym obiektem zieleni na terenie Bobrka i Szombieriek. Teren ten powstał z naturalnej niegdyś dąbrowy, po której pozostało zaledwie kilka dębów o obwodzie powyżej 3 metrów. Runo dawnego grądu zostało niemal zupełnie zniszczone, spotyka się sporadycznie niektóre gatunki. Dobrze zachował się natomiast przekrój gatunkowy drzew, gdzie przeważają graby i dęby, spotyka się również domieszki z lipy drobnolistnej oraz klonu.

Na terenie opracowania jak i w jego okolicy możemy spotkać około 90 stanowisk lęgowych ptaków między innymi takich jak: rzyżówka, głowienka, czernica, kuropatwa, przepiórka, bażant, perkozec. Rejon ten to również miejsce zimowania ptaków wodnych, czyli kokoszki wodnej i wodnika. Szczegółowa analiza ornitologiczna została przedstawiona jako osobny załącznik do projektu.

Możemy tutaj spotkać szeroką gamę rodzimych płazów i ssaków. Płazy to przede wszystkim: żaba wodna, żaba śmieszka, żaba jeziorkowa, żaba trawna, żaba moczarowa, ropucha zielona. Z gatunków ssaków możemy na tym terenie spotkać lisy, dziki i zające.

Park Fazaniec zajmuje powierzchnię 17 ha między dwiema dzielnicami Bytomia – Bobrkiem i Szombierkami i jest największym obiektem zieleni w części południowej miasta. Park ten w odróżnieniu od dwóch pozostałych parków zabytkowych Bytomia – cechuje bardzo duże zróżnicowanie w ukształtowaniu powierzchni. Są tu dwa wąwozy, miejscami o głębokości kilkunastu metrów, które zbiegają się w kierunku południowym i zamykają w swoich ramionach płaskie wzniesienie z łąką. W wąwozach płyną strumienie, które zasilają położony na południu staw. Swoistą atrakcją tego parku są wysokie skarpy wąwozów, które gęsto porastają drzewa. Lokalizacja tego parku – prawie 70 % długości jego granic przylega do terenów rolniczych lub nieużytków.

Do parku z ulicy Konstytucji w Bobrku prowadzi droga (aleja) topolowa, która w dalszej części przechodzi w główną aleję ciągnącą się końca parku wzdłuż jednego z wyżej wymienionych cieków wodnych. Topole ze względu na ich słaby stan sanitarny nie nadają się w dłuższym okresie czasu do pozostawienia.

Po wschodniej i zachodniej stronie alejki znajduje się pas trawników i ścieżek ograniczony zadrzewionym wzniesieniem. Po obu stronach alei ciągną się skarpy tej samej wysokości tworząc w ten sposób teren spacerowy przybliżony w charakterze do niewielkiego wąwozu. Za wzniesieniem znajduje się podobny wąwóz z drzewostanem lęgowym rosnącym nad potokiem.

W części północno-zachodniej i południowo-wschodniej znajduje się zaledwie kilka starych dębów – pozostałości dawnego lasu grądowego. Na skutek wieloletnich zaniedbań zadrzewienie uległo zniszczeniu, na skarpach dominuje przyrost.

Podczas prac inwentaryzacyjnych na obszarze parku opisano ponad 3 800 drzew.

Historia Parku Fazaniec

Park Fazaniec został założony w drugiej połowie XIX wieku przez hrabiego Ulricha Schaffgotcha początkowo, jako bażanciarnia, gdzie aż do początku 1928 roku hodowano bażanty. Obiekt był ogrodzony, bram pilnowały warty, jedną od strony Bobrka, a dwie od strony Szombierek. Mieszkańcy okolicznych dzielnic nie mieli wstępu do parku. Sam park składał się w zasadzie z dwóch wąwozów. Posiadał charakter krajobrazowy, a jego drzewostan stanowił naturalny las liściasty z dużym udziałem dębów.

W 1926 roku górnicy kopalni Karol, Lithrandra i Paulus zwrócili się do hrabiego Schaffgotcha z prośbą o udostępnienie parku miejscowej ludności. Decyzja była pozytywna i od 1927 roku prywatny park Schaffgotcha stał się parkiem publicznym, z tym, że o godz. 21.00 park zamykano. W tym okresie w parku wzniesiono drewnianą kawiarnię, która została zniszczona w czasie II wojny światowej.

W latach 30 tych wysadzano topolową aleję projektu inż.B.Burskiego, której stan istniejący jest zadowalający, wymaga on jedynie poprawy pielęgnacyjnej.

W latach pięćdziesiątych istniał plan zabudowy parku, między innymi miał tam powstać szpital. Nie został jednak zrealizowany. Zbudowano natomiast dwa boiska sportowe oraz basen kąpielowy. Obiekty z powodu szkód górniczych i brakiem opieki zostały zdewastowane. W tym samym czasie również w wyniku szkód górniczych u zbiegu dwóch wąwozów utworzyło się duże zapadlisko, które wypełniło się wodą, tworząc staw. Został on zasypany podczas przeprowadzania w parku robót melioracyjnych.

W latach sześćdziesiątych podjęto pierwsze próby uporządkowania obiektu. Zaplanowano między innymi: przeprowadzenie prac melioracyjnych, zagospodarowanie nieużytków między parkiem a ogródkami działkowymi, wykonanie nowych bram, wysadzanie drzew iglastych i liściastych oraz krzewów ozdobnych. Prace powyższe zostały wykonane tylko w niewielkiej części.

Ważną datą w historii parku jest 26 lutego 1987 roku, kiedy to został on wpisany do rejestru zabytków Województwa Śląskiego, co pozwoliło na zabezpieczenie istniejącego stanu parku, oraz zaczęto szukać sposobów przywrócenia parkowi świetności. W uzasadnieniu decyzji czytamy, że jest on interesującym przykładem parku krajobrazowego unikalnego w skali kraju i regionu. Ważnym powodem tej decyzji był fakt, iż Park Fazaniec był pierwszym w Bytomiu i jednym z pierwszych na Górnym Śląsku obiektem, który został udostępniony mieszkańcom oraz pracownikom pobliskich kopalni do celów rekreacyjnych.

W książce "Szombierki. Zarys rozwoju dzielnicy" Józef Larisch opisuje, jakie działania podjęto w 1928 roku przy przekształcaniu Fazańca w park ludowy. Uporządkowano wówczas alejki spacerowe, zamontowano ławki, stoliki do gier w karty i szachy oraz

wiaty, stworzono place zabaw dla dzieci oraz ustawiono drewnianą altanę chroniącą przed deszczem. Na terenie parku organizowano festyny i zabawy ludowe. Larisch wspomina także, że przed I wojną w parku można było spotkać zajęce, kuropatwy, lisy, a także sarny i zwierzynę łowną.

Charakterystyka stanu istniejącego

Park Fazaniec zajmuje powierzchnie 18, 1 ha między dwiema dzielnicami Bytomia – Bobrkiem i Szombierkami i jest największym obiektem zieleni w tej części miasta. Park ten w odróżnieniu od dwóch pozostałych parków zabytkowych Bytomia – cechuje bardzo duże zróżnicowanie w ukształtowaniu powierzchni. Są tu dwa wąwozy, miejscami o głębokości kilkunastu metrów, które zbiegają się w kierunku południowym i zamykają w swoich ramionach płaskie wzniesienie z łąką. W wąwozach płyną strumienie, które zasilają położony na południu staw. Swoistą atrakcją tego parku są wysokie skarpy wąwozów, które gęsto porastają drzewa. Lokalizacja tego parku – prawie 70 % długości jego granic przylega do terenów rolniczych lub nieużytków.

Do parku z ulicy Konstytucji w Bobrku prowadzi droga (aleja) topolowa, która w dalszej części przechodzi w główną aleję ciągnącą się końca parku wzdłuż jednego z wyżej wymienionych cieków wodnych. Topole ze względu na ich słaby stan sanitarny nie nadają się w dłuższym okresie czasu do pozostawienia, w projekcie nasadzeń na ich miejsce proponowane są dęby szypułkowe w odmianie Fastigiata.

Po wschodniej i zachodniej stronie alejki znajduje się pas trawników i ścieżek ograniczony zadrzewionym wzniesieniem. Po obu stronach alei ciągną się skarpy tej samej wysokości tworząc w ten sposób teren spacerowy przybliżony w charakterze do niewielkiego wąwozu. Za wzniesieniem znajduje się podobny wąwóz z drzewostanem lęgowym rosnącym nad potokiem.

W części północno-zachodniej i południowo-wschodniej znajduje się zaledwie kilka starych dębów – pozostałości dawnego lasu grądowego. Na skutek wieloletnich zaniedbań zadrzewienie uległo zniszczeniu, na skarpach dominuje przyrost.

Koryta cieków wodnych

Na terenie parku występują dwa cieki wodne, które spotykają przy wejściu głównym od strony południowo-wschodniej. Ich stan terażniejszy pochodzi prawdopodobnie z lat siedemdziesiątych XX wieku, kiedy to próbowano je uregulować i zabezpieczyć skarpy. Zostało to zrobione niestety na szkodę terenu, ponieważ pogłębione zostały one zbyt głęboko, przez co częściowo park stracił swój naturalny i dziki charakter.

Na całym odcinku strumyków dno jest zamulone i zanieczyszczone, a skarpy niezabezpieczone oraz nieobsadzone żadną roślinnością, której klimat odpowiadałby otoczeniu. Całość wymaga zabiegów naprawczych lub powinno się te obiekty w przynajmniej w połowie zrenaturyzować.

